

CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD:

Höjd pensionsålder för kvinnor?

Om förslaget i socialdemokraternas 90-talsprogram att förlänga intjänandetiden i ATP till 40 år går igenom, kommer detta att gå ut över kvinnorna. Knappt en kvinna av tio kommer upp i 40 års förvärvsarbete. Kvinnorna skulle med en sådan regel förlora 25 % av pensionen.

*Utveckla ATP till en bra grundpension och skapa utrymme för kompletterande påbyggnadspensioner, så kan man åstadkomma individuellt rättvisa-
re pensioner, uppmanar Charlotte Cederschiöld.*

Riksdagsledamoten Charlotte Cederschiöld är andre vice ordförande i Moderata Kvinnoförbundet.

Socialdemokraterna drev igenom ett pensionssystem som bygger på luft, ett system som fungerar som ett kedjebrev – de som kommer tidigt in vinner och de som kommer senare in förlorar.

Det beror i första hand på att tillväxten har förstörts av att incitamenten till arbete och sparande har eroderats under socialdemokratiskt maktinnehav. Men även befolkningstillväxten påverkar systemet. Ett faktum är att sparandet minskat sen ATP-systemets tillkomst och sparandet i sig har ett inte oväsentligt samband med möjligheten till investeringar som ger tillväxt.

Pensionssystemet är en koloss på lerfötter. Allt färre förväntas försörja allt fler med en tillväxt som inte finns. Fortsätter vi som hittills kommer dagens folkpensionsavgift och ATP-avgift på tillsammans 20,45 procent att ha stigit till 46 procent på 2000-talet. Motsättningarna mellan generationerna blir då stora. En ändring måste till. Pensionsberedningar och utredningar har avlöst varandra utan att någon egentligen lyckats komma till skott. Nu är det dags igen.

Skall kvinnorna betala?

Inför denna omgång finns det bland socialdemokraterna uppenbarligen ett intresse för att låta kvinnorna få betala konsekvenserna av att socialdemokraterna infört ett pensionssystem som bygger på en önskedröm. Först tog man änkepensionen från kvinnorna i stället för att ta pensionsbesluten vid ett tillfälle, visserligen i samförstånd med övriga partier, men ändå på socialdemokratiskt initiativ. Utgångspunkten att det råder jämställdhet, dvs samma försörjningsmöjligheter och

karriärchanser för män och kvinnor var fel då och är fel nu. Ingen hänsyn kommer för framtida kvinnor att tas till att villkoren faktiskt är olika.

15/30-årsregeln, som säger att pensionen ska tjänas in under 30 år och beräknas på de 15 bästa inkomståren, är oerhörd viktig för att kvinnor ska kunna klara familj och ändå hinna arbeta in en någorlunda rimlig pension. Den moderata partistämman har helt och fullt ställt upp för

Fortsätter vi som hittills kommer dagens folkpensionsavgift och ATP-avgift på tillsammans 20,45 % att ha stigit till 46 % på 2000-talet.

15/30-årsregeln, för kvinnornas skull, eftersom efterlevnads pensioneringen så försämrades för kvinnor. Detta har också sedermera följts upp i riksdagen med moderata reservationer.

Nu, fyra år senare, föreslår socialdemokraterna i sitt 90-talsprogram att 15/30-årsregeln byts ut mot en 20/40-årsregel. Tyvärr tycks även folkpartiet gå i den riktningen. Intjänandetiden skulle förlängs till 40 år. Knappt en kvinna av tio kommer upp i den tiden, kvinnorna skulle med en sådan regel således förlora 25 procent av sin pension. Detta kombinerar socialdemokraterna med rätt (i praktiken lika med krav) att arbeta till 67 års ålder.

Med denna kombination av intjänandetid och pensionsålder höjer man i praktiken pensionsåldern för kvinnor till 67 år för drygt 90 procent av kvinnorna, medan de flesta män kommer att kunna pensioneras vid 65 år. Det förefaller mig vara en ganska ociviliserad modell jämfört med andra europeiska länder där man anting-

en har samma pensionsålder för kvinnor och män eller möjlighet för kvinnor att gå tidigare, inte ekonomiskt tvång att gå senare. En borgerlig regering med två familjevänliga partier som gått framåt och ytterligare ett som månar om familjernas valfrihet kan inte expediera sådana förslag.

Skälet till att kvinnor skulle tvingas till detta är att de tar större ansvar för dem som verkligen betalar våra pensioner, den efterföljande generationen, en insats som tillmätts så gott som intet värde i vårt pensionssystem till skillnad från i flera andra europeiska system. Visserligen har vi folkpension för alla, men själva vårdinsatsen tillmätts knappast något värde.

I Tyskland och Österrike ger vård av barn upp till sju år pensionsrätt, i Canada kan makar och exmakar frivilligt dela pensionen.

Möjliggör individuell anpassning

I många länder ges möjlighet att själv påverka intjänandetiden genom att hela pensionen inte ligger i ett kollektivt system, utan i en individanpassad del via avtal eller i ett ekonomiskt utrymme för privat inbetalning som kompletterar grundpensionen.

Om den enskilde själv kan påverka utformningen av sina pensionsvillkor och det finns ett större samband mellan in- och utbetalning skapas större rättvisa och rimligare stimulanser. Att fortsätta att endast utveckla dagens kollektiva system kommer ytterligare att försvåra pensionssystemets anpassning till en alltmer flexibel och internationell arbetsmarknad. I stället måste det skapas ett ekonomiskt utrymme som verkligen möjliggör en individuell anpassning av pensionerna. Det

kan ske genom att avgiften motsvarar utfallet i högre utsträckning än i dag.

Människor är olika, lever olika och behöver därför göra olika stora avsättningar under olika antal år. Män som arbetar under många år kan då göra mindre avsättningar varje år, och inom ramen för ett individuellt påbyggnadssystem få ut pension för sitt arbete även för de år som ligger utanför 30-årsperioden. Medan kvinnor och i viss mån långtidsutbildade som ofta har behov av att göra större insättningar under ett mer begränsat antal år kan göra det.

Om ATP får utvecklas till en bra grundpension, intjänandepensionens rättigheter ligger fast och utrymme skapas för kompletterande påbyggnadspensioner via avtal och privat, skapas möjlighet att successivt åstadkomma individuellt rättvisare pensioner. Om detta inte blir fallet kommer särintressen och olika grupper att bekämpa varandra i pensionsfrågan. Att låta ändringarna i pensionsystemet varje gång sluta i att man ger sig på någon viss grupp och låter den stå för huvuddelen av besparingen kommer inte att lösa pensionsfrågan långsiktigt.

På den framtida arbetsmarknaden kommer arbetstagarna att kräva att få veta vad de får i pension. Dagens situation där de flesta inte vet vad de kommer att få och där sambandet mellan in- och utbetalning är mycket svagt kommer inte att hålla. Inte minst är det viktigt att få ett arbetsanpassat system till 2000-talet, då man räknar med fler "atypiska" arbetsformer i form av deltider, säsongarbete, konsult- och projektjobb och där 9-17-arbete 10 månader om året blir ovanligare än i dag.

Den enskildes val

Därför finns det ingen anledning att ändra intjänandetiden för den grundpension som ATP utvecklas till. Däremot bör den enskilde själv få avgöra om han/hon vill kosta på sig en kortare intjänandetid för den påbyggnadsdel som ska komplettera ATP-pensionen.

Somliga kommer att finna det nödvändigt för att ge sina barn en bra start, andra kommer att anse att daghem och barnomsorgstjänster täcker barnens behov och får då lägre årliga pensionskostnader om de arbetar in pensionen under längre tid. Valet blir den enskildes. Det blir en alldeles egen folkomröstning där var och en kan följa sina önskemål. Nya kollektiva enhetssystem framtagna genom en folkomröstning riskerar att passa den enskilde individen dåligt och bli populistiskt utformade dvs utan hållbar finansiering som det nuvarande systemet.

Ju rörligare arbetskraften blir desto viktigare blir det att svenska socialförsäkringssystem är konkurrenskraftiga och effektiva. Behovet av flexibilitet blir påtagligt. Förändringen i det kollektiva pensionssystemet bör då kombineras med civilrättsliga ändringar som ökar möjligheterna till flexibilitet, familjepension och sparande.

Pensionssystemet ska ge möjlighet till olika sätt att leva om det ska kunna uppfylla de krav människor har rätt att ställa på ett pensionssystem som ska fungera för kvinnor och män på 2000-talet.